

Այս դասի (մոտիվացնող ներածական տեսանյութ+ դասի տեքստ+ բառարան+ինքնաստուգիչ հարցեր) յուրացման համար հարկավոր է մինչև **4 ժամ**:

ԴԱՍ 9

ԱՊԱՑՈՒՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ: ԽՈՑԵԼԻ ԵՎ ՀԱՏՈՒԿ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԻՔ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՅՈՂՆԵՐ

ՄՈՏԻՎԱՅՆՈՂ ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ ՏԵՍԱՆՅՈՒԹ

(հասանելի է Արդարադատության ակադեմիայի կայքի հեռաուսուցման բաժնում և հեռաուսուցման փաթեթի կրիչում)

Ցուցումներ

Մինչև 5 րոպե

Ուշադրությամբ կարդացեք տեքստը (օգտվելով բառարանից) և այն յուրացնելուց հետո միայն անցեք ինքնաստուգիչ հարցերին:

Մինչև 200 րոպե

Նախորդ դասի շրջանակներում քննարկվեցին՝

- փախստականի կարգավիճակի ու ապաստանի հայցման այն ընթացակարգային կարգավորումները, որոնք սահմանվել են ներպետական օրենսդրությամբ և այդ ընթացակարգերի արդյունավետությունն ապահովող օրենսդրական երաշխիքները:

Այս դասում Ձեզ կներկայացնենք՝

- ապացուցման բեռի բաշխման կանոնը և այդ կանոնի կիրառման հարաբերական չափորոշիչները,
- ծագման երկրի մասին տեղեկությունների

հավաքագրման և գնահատման կանոնները:

Այդուհետ կանդիդատներն ենք հատուկ պաշտպանության կարիք ունեցող հայցողների իրավունքների երաշխավորման սկզբունքին:

Ապացուցման հիմնախնդիրները

Ապացուցման բեռը: Փախստականի կարգավիճակի շնորհման ընթացակարգում առանցքային նշանակություն ունի ապացուցման բեռի բաշխման կանոնը: Որպես ընդհանուր կանոն՝ հայցողն է կրում իր կողմից մատնանշվող հանգամանքների ապացուցման պարտականությունը: Այդուհանդերձ, նշված կանոնը չի կարող բացարձականացվել՝ հաշվի առնելով ապաստան հայցողի կարգավիճակի առանձնահատկությունները: Անձինք, փախչելով հետապնդումներից, մեծ մասամբ մեկնում են առաջին անհրաժեշտության պարագաներով, հաճախ՝ նույնիսկ առանց անձնական փաստաթղթերի: Ուստի խիստ ձևական և անիրական կլիներ փախստականների իրավունքների պաշտպանության հայեցակարգը, եթե յուրաքանչյուր մասնավոր դեպքով հայցող անձից պահանջվեր իր կողմից ներկայացվող նկարագրությունների առարկայական ապացուցում:

Ապացուցման հայեցակարգի սկզբունքային առանձնահատկություններից է այն, որ հայցողի ապացուցման *պարտականությունը հանգում է ընդամենը* գործի վերաբերյալ **հստակ և համակարգված հանգամանքների ներկայացմանը:** Ընդ որում, հայցողը գործին վերաբերող փաստերը կարող է ներկայացնել ինչպես գրավոր, այնպես էլ բանավոր կերպով:

Հայցողի ապացուցելու պարտականությունը համարվում է կատարված, երբ վերջինս ներկայացնում է գործին վերաբերող **իրական** փաստական հանգամանքների ամբողջություն, որի հիման վրա հնարավոր կլինի կայացնել պատշաճ որոշում: Հաջորդիվ, վարչական մարմնի պարտականությունն է պարզել և գնահատել գործի բոլոր վերաբերելի փաստերը: Նշված մոտեցումն իր հերթին պարտավորեցնում է վարույթ իրականացնող վարչական մարմնին իրականացնել գործի ex officio (ի պաշտոնե) քննություն՝ սեփական նախաձեռնությամբ ձեռնարկելով բոլոր անհրաժեշտ միջոցները գործի փաստական հանգամանքները բացահայտելու և գնահատելու համար:

Կարևոր է, սակայն, ընդգծել այն հանգամանքը, որ ապացույցների գնահատման ընթացքում և որպես հետևանք՝ որոշման կայացման համար էական է ոչ թե յուրաքանչյուր առանձին փաստի հաստատումը կոնկրետ ապացույցով, այլ վարչական մարմնի տիրապետության տակ գտնվող տեղեկատվության (այդ թվում՝ հայցողի հայտարարությունների և ձեռք բերված այլ ապացույցների) լույսի ներքո ներքին համոզմունք ձևավորելը, որ հայցն առավելապես հավաստի է, քան հակառակը¹:

«Չփարատված կասկածներն ի օգուտ հայցողի մեկնաբանելու» սկզբունք: Ինչպես միջազգային պրակտիկայում, այնպես էլ Հայաստանի Հանրապետությունում գործում է **«չփարատված կասկածներն ի օգուտ հայցողի մեկնաբանելու» սկզբունքը:** Վերջինիս համաձայն՝ այն դեպքերում, երբ հայցող անձի հայտարարություններն ամբողջությամբ հնարավոր չէ հիմնավորել վարչական վարույթի արդյունքում ձեռք բերված ապացույցներով՝

Ավելի մանրամասն ծանոթացեք «Փախստականների և ապաստանի մասին» ՀՀ օրենքի 52-րդ հոդվածի 4-րդ մասում:

¹ Note on Burden and Standard of Proof in Refugee Claims, UNHCR, 16.12.1998

հայտարարությունները պետք է գնահատվեն որպես հավաստի: Այս սկզբունքը, սակայն, չի ենթադրում, որ ցանկացած չհաստատված հայտարարություն կարող է որակվել որպես ճշմարիտ: Հավաստիության կանխավարկածը գործում է բացառապես **արժանահավաստ հայտարարությունների** կապակցությամբ: Ընդ որում, յուրաքանչյուր հայտարարության արժանահավատությունը պետք է գնահատվի հայցողի կողմից տրված մնացյալ բացատրությունների, ինչպես նաև վարչական վարույթով ձեռք բերված ապացույցների համատեքստում (որքանով որ դրանք համատեղելի կլինեն խնդրո առարկա հայտարարության հետ)²:

Հարկ է նկատել, որ նմանօրինակ մոտեցում է արձանագրված նաև միջազգային իրավակիրառ պրակտիկայում: Մասնավորապես, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանն իր դիրքորոշումն է հայտնել ապացուցման բեռի բաշխման կանոնի վերաբերյալ՝ նշելով, որ «...հաշվի առնելով այն առանձնահատուկ կարգավիճակը, որում հայրնվում են ապաստան հայցողները, խիստ կարևոր է ապահովել նրանց «չփարատված կասկածներն ի օգուտ հայցողի մեկնաբանելու» սկզբունքով, երբ խոսքը վերաբերում է նրանց հայտարարությունների և դրանց կապակցությամբ ներկայացված փաստաթղթերի արժանահավատության գնահատմանը: Այդուհանդերձ, եթե առկա է տեղեկատվություն, որը կասկածահարույց է դարձնում հայցողի հայտարարությունների ճշմարտացիությունը, հայցողը պետք է տրամադրի հիմնավոր բացատրություն նման անհամապատասխանության կապակցությամբ»³:

Հարկ է ի նկատի ունենալ նաև այն, որ չփարատված

² UNHCR Handbook and Guidelines On Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees, Reissued Geneva, December 2011.
³ CASE OF M.A. v. SWITZERLAND (Application no. 52589/13) [55].

կասկածներն ի օգուտ հայցողի մեկնաբանելու սկզբունքը կարող է կիրառվել միայն այն դեպքում, երբ ապացույցներ ձեռք բերելու կապակցությամբ վարչական վարույթի շրջանակներում ձեռնարկվել են բոլոր անհրաժեշտ և բավարար միջոցները, սակայն այդ միջոցներն անբավարար են եղել առկա կասկածները փարատող ապացույցներ ձեռք բերելու առումով:

Բերեք համապատասխան օրինակ:

Ծագման երկրի մասին տեղեկություններ:

Փախստականի առանձին պնդումների հիմնավորվածությունը, ինչպես նաև նրա ընդհանուր վստահելիությունը գնահատելիս կարևոր դեր ունեն ծագման երկրի մասին տեղեկությունները⁴: Օրենքի համաձայն՝ այդ տեղեկությունները պետք է լինեն արդի, ստույգ և տարբեր վստահելի աղբյուրներից ձեռք բերված: Արդիականության պահանջը չպետք է մեկնաբանվի այնպես, որ բոլոր դեպքերում նախապատվությունը տրվի առավել ժամանակակից տեղեկություններին: Թեև փախստականի կարգավիճակի մասին որոշումը պետք է հիմնվի ապագա հետապնդումների երկյուղի վրա, սակայն դրա գնահատման համար վերաբերելի են նաև անձի նախկին փորձը և վիճակը, ինչպես նաև ծագման երկրում իրավիճակի զարգացման միտումները, որի համար միանգամայն վերաբերելի են համապատասխան անցյալ ժամանակահատվածներին վերաբերող տեղեկությունները⁵:

Փորձեք պատասխանել այն հարցին, թե ինչպես է որոշվում այդ տեղեկությունների ստուգությունը:

Աղբյուրների ստույգ ու վստահելի լինելը որոշելու համար կարևոր է ինչպես աղբյուրի հեղինակությունը, այնպես էլ դրա հեղինակի անկախությունը և անկողմնակալությունը, նյութի ընդհանուր հավասարակշռվածությունը, էմպիրիկ հիմքն

⁴ Note on Burden and Standard of Proof in Refugee Claims, UNHCR, 16.12.1998.

⁵ Judicial Criteria for Assessing Country of Origin Information (COI): A Checklist, Paper for 7th Biennial IARLJ World Conference, Mexico City, 6-9 November 2006 by members of the COI-CG Working Party, §23.

ու կիրառված մեթոդաբանությունը⁶:

Խոցելի և հատուկ պաշտպանության կարիք ունեցող հայցողներ

1951 թվականի Կոնվենցիան հատուկ դրույթ չի պարունակում անչափահաս անձանց կամ հոգեկան հիվանդություններով տառապող անձանց փախստականի կարգավիճակի տրամադրման առանձնահատկությունների վերաբերյալ: Ուստի պետք է ելնել այն կանխավարկածից, որ 1951 թվականի Կոնվենցիայով ամրագրված փախստականի սահմանումը հավասարապես կիրառելի է բոլոր անհատների նկատմամբ: Միաժամանակ, հաշվի առնելով նշված անձանց հատուկ կարիքները, օրենքը, միջազգային պրակտիկային համահունչ, սահմանում է նման անձանց համար լրացուցիչ երաշխիքներ: Ընդ որում, իրավասու մարմինները պետք է ձեռնարկեն բոլոր հնարավոր և անհրաժեշտ գործողությունները հնարավոր սեղմ ժամկետներում բացահայտելու հատուկ կարիքներ ունեցող ապաստան հայցողներին:

Այն դեպքերում, երբ անչափահասին ուղեկցում է ընտանիքի անդամ, փախստականի կարգավիճակի տրամադրումը որոշվում է միասնական դիմումի շրջանակներում: Այլ է իրավիճակը, երբ անչափահասն անուղեկից է կամ ընտանիքից անջատ: Նման դեպքերում ապաստանի ընթացակարգի շրջանակներում միգրացիայի հարցերով լիազոր մարմինը նշանակում է ներկայացուցիչ, որը պարտավոր է պաշտպանության տրամադրման

Բերեք այս կանխավարկածին կողմ փաստարկներ:

⁶ Judicial Criteria for Assessing Country of Origin Information (COI): A Checklist, Paper for 7th Biennial IARLJ World Conference, Mexico City, 6-9 November 2006 by members of the COI-CG Working Party; Country of Origin Information: Towards Enhanced International Cooperation, February 2004, UNHCR Department of International Protection, Protection Information Section.

ընթացակարգի շրջանակներում պատշաճ կերպով ներկայացնել անչափահասի լավագույն շահերը: Ընդ որում, ներկայացուցիչ նշանակվելուց ի վեր լիազոր մարմնի կողմից իրականացվող յուրաքանչյուր գործողություն (այդ թվում՝ հարցազրույցը) կատարվում է ներկայացուցչի մասնակցությամբ: Օրենսդիրը որպես լրացուցիչ երաշխիք նախատեսել է, որ առանց ուղեկցողի կամ ընտանիքից անջատված ապաստան հայցող երեխային պաշտպանություն տրամադրելու գործընթացում ընդգրկված բոլոր պաշտոնատար անձինք իրենց գործողություններում պետք է ելնեն երեխայի շահերի պաշտպանության սկզբունքից:

Լիազոր մարմնի՝ ներկայացուցիչ նշանակելու պարտականությունը գործում է նաև այն դեպքում, երբ առկա են հիմնավոր կասկածներ առ այն, որ ապաստան հայցողը հոգեկան հիվանդության, ժամանակավոր հիվանդագին հոգեկան խանգարման, այլ հիվանդագին վիճակի կամ տկարամտության կամ հաշմանդամության հետևանքով ունակ չէ գիտակցելու ապաստանի տրամադրման ընթացակարգի էությունն ու նշանակությունը և արդյունավետ կերպով ներկայացնելու իր ապաստանի հայցը: Ընկալունակության վերաբերյալ կասկածներ առաջանալու դեպքում լիազոր մարմինը դիմում է համապատասխան մասնագետի, որի եզրակացության հիման վրա որոշվում է ներկայացուցիչ նշանակելու անհրաժեշտությունը: Ընդ որում, ինչպես մասնագետի եզրակացություն ստանալու, այնպես էլ հետագայում ներկայացուցիչ նշանակելու համար անհրաժեշտ է ապաստան հայցողի համաձայնությունը:

Այսպիսով, այս դասի շրջանակներում Ձեզ ներկայացվեցին՝

- ապացուցման բեռի բաշխման կանոնը և այդ

կանոնի կիրառման հարաբերական
չափորոշիչները,

- ծագման երկրի մասին տեղեկությունների
հավաքագրման և գնահատման կանոնները:

Քննարկվեց պաշտպանության կարիք ունեցող
հայցողների իրավունքների երաշխավորման սկզբունքը:

Հաջորդ դասում կքննարկվի՝

- ապաստան հասկացության բովանդակությունը:

Մասնավորապես, կանդադառնանք 1951 թվականի
Կոնվենցիայով նախատեսված երաշխիքների ու մարդու
իրավունքների միջազգային իրավունքով սահմանված
երաշխիքների հարաբերակցության հարցին:

Նշումների համար՝

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ԲԱՌԱՐԱՆ

Ապացուցման պարտականություն – կողմի պարտականությունն ապացուցելու վիճարկվող պնդումը կամ մեղադրանքը:

«Չփարատված կասկածներն ի օգուտ հայցողի մեկնաբանելու» սկզբունք – ապաստան հայցողի կողմից նշված արժանահավատ, սակայն առարկայական ապացույցներով չհաստատված փաստերը հաստատված համարելուն ուղղված վարչարարություն:

Հատուկ կարիքներ ունեցող ապաստան հայցողներ – երեխաներ կամ հաշմանդամություն ունեցող անձինք կամ հղի կանայք կամ միայնակ ծնողներ, որոնք ունեն անչափահաս երեխաներ կամ ծանր հիվանդությամբ տառապող հիվանդներ կամ հոգեկան խանգարում ունեցող անձինք կամ թրաֆիքինգի կամ խոշտանգումների կամ բռնաբարության կամ բռնության այլ ձևերի զոհեր:

Առանց ուղեկցողի երեխա – 18 տարին չլրացած օտարերկրյա քաղաքացի կամ քաղաքացիություն չունեցող անձ, որին չի ուղեկցում նրա մասին հոգ տանող որևէ չափահաս անձ:

Ընտանիքից անջատված երեխա – 18 տարին չլրացած օտարերկրյա քաղաքացի կամ քաղաքացիություն չունեցող անձ, ով անջատված է ծնողներից կամ նրա մասին օրենքի կամ սովորույթի հիման վրա հոգ տանողից:

Արժանահավատության գնահատում – վիզա կամ ներգաղթային այլ կարգավիճակ ստանալու համար ներկայացվող դիմումի վերաբերյալ

Ցուցումներ

Ուշադրությամբ ծանոթացեք տերմիններին, իսկ դասի տեքստի յուրացման հետ կապված դժվարությունների դեպքում կրկին անդրադարձեք դրանց:

Մինչև 15 րոպե

որոշում կայացնելու ընթացքում ձեռնարկվող միջոց՝ միտված դիմողի ներկայացրած տեղեկությունների համապատասխանությունն ու վստահելիությունը որոշելուն:

Ծագման երկիր – միգրացիոն հոսքերի (կանոնավոր կամ անկանոն) սկզբնաղբյուր հանդիսացող երկիր: Փախստականների միջազգային իրավունքում այս եզրն օգտագործվում է փախստականի քաղաքացիության երկիրն ու քաղաքացիություն չունեցող փախստականի մշտական բնակության երկիրը նշանակելու համար:

1. Note on Burden and Standard of Proof in Refugee Claims, UNHCR, 16.12.1998 /УВКБ ООН, Пояснительная записка о бремени и стандарте доказательства в заявлениях о предоставлении статуса беженца, 16 декабря 1998 г.
2. Judicial Criteria for Assessing Country of Origin Information (COI): A Checklist, Paper for 7th Biennial IARLJ World Conference, Mexico City, 6-9 November 2006 by members of the COI-CG Working Party.
3. Country of Origin Information: Towards Enhanced International Cooperation, February 2004, UNHCR Department of International Protection, Protection Information Section.
4. M. Jakobsen, S. Thoresen, & L. Johansen, The Validity of Screening for Post-traumatic Stress Disorder and Other Mental Health Problems among Asylum Seekers from Different Countries, Journal of Refugee Studies (2011), vol. 24, no. 1, pp. 171-186.
5. Committee on the Rights of the Child, General Comment No. 6, 'Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside their Country of Origin', CRC/GC/2005/6, 1 September 2005.
6. Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, General Comment No. 32 on gender-related dimensions of refugee status, asylum, nationality and statelessness of women, CEDAW/C/GC/32, 5 November 2014.

Ցուցումներ

Լրացուցիչ մեդիա-նյութերը նախատեսված են Ձեզ հետաքրքրող նյութի մասին հավելյալ գիտելիքներ ստանալու համար: